

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNDE DÖNÜŞÜM: BURJUVAZİNİN İRADE BEYANI VE ÜLKE ÖRNEKLERİ

Süleyman Ulutürk, Kutlu Dane
Akdeniz Üniversitesi

ÖZET

Sosyal güvenlik, kapitalist devletin sosyal fonksiyonlarının en gelişkin formudur. Gerek sosyal yardımlar gerekse de sosyal sigortalar, ülkelerin milli gelirlerine oran olarak oldukça büyük boyutlara yükselmiş, sosyal güvenlik sistemleri zaman içerisinde gelişerek, artan sayıda sosyal riskleri kapsam içerisine almışlardır. Sosyal güvenlik hem sosyal politika ve iktisat alanlarında farklı şekillerde ele alınmaktadır. Benzer şekilde uygulamada da ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Sosyal güvenlik sistemleri, özellikle finansman yapıları ve geliri yeniden dağıtma güçleri anlamında birbirlerinden farklılaşmışlardır.

Diğer yandan, sosyal güvenlik sistemleri son dönemde önemli bir dönüşüm içerisindedir. Nüfusun yaşlanması ve politik yozlaşma gibi pek çok nedenle açıklanmaya çalışılan bu dönüşüm ülke örneklerine bakıldığında genellikle benzer bir şekilde kamu kesiminin rolünün özel kesimle ikame edilmesini içermektedir. Bu anlamda “sosyal koruma” yerini “bireysel tasarruflara” bırakmaktadır. Sosyal güvenliği bireysel güvenliğe, bunu da salt bir birikim mekanizmasına indirgeyen bu anlayışın teorik altyapısını ve uygulamaya ilişkin yol haritasını başta Dünya Bankası ve IMF olmak üzere uluslararası kuruluşlar çizmektedir. Bu çalışmada, burjuvazinin Dünya Bankası vb. önerileri ile somutlanan irade beyanı çerçevesinde sosyal güvenlik sistemlerinin dönüşümü, sınıfsal etkiler dikkate alınarak incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal güvenlik, kapitalist devlet, sosyal güvenlik reformu

ABSTRACT

Social security is the most developed form of the social functions of the capitalist state. Both social relief and social insurance have grown considerably in proportion to the national incomes of countries, and social security systems have grown to the level where they cover an increasing number of social risks. Social security has been considered in many ways both in social policy and economics. Similarly, the applications of social security systems are quite different between countries. The funding mechanisms and income distribution levels of these systems have been differentiated.

On the other hand, these systems are currently in an important transformation process. This process, which is being put down to aging, political degeneracy etc., has a similar content in all countries; the public sector relocates with the private one. In this context, “social protection” has been replaced by “individual savings”. The theoretic background and practical roadmap of the conception which reduces social security to an individual one is drawn by international organisations, mainly the IMF and the World Bank. In this paper, the transformation process of social security systems, in accordance with the declarations of bourgeoisie which is materialized with the suggestions of the IMF and World Bank etc., is analysed in the context of classes

Keywords: Social Security, capitalist state, social security reform

GİRİŞ

20. yüzyılın toplumsal açıdan en önemli gelişmelerinden biri, kapitalist devletlerin 1930-40'lardan itibaren nüfusun çalışan kesimini sosyal sigortalarla, kalanını ise sosyal yardım mekanizmaları ile sosyal güvenlik sistemlerinin içerisine çekmesidir (Gül, 2006, s. 147). Bu gelişme, hem sermaye birikimi hem de emek-sermaye ilişkileri anlamında derin bir takım sonuçlar doğurmuştur. Bu yüzden sosyal politikalar, sosyal bilimlerin en önemli konuları arasında yer almaktadır. Sosyal politikalarının en önemli aracı olarak görülen sosyal güvenliğin (modern anlamda) ortaya çıkışı İkinci Dünya Savaşı sonrasında olmuştur. Sosyal

politikalar ve sosyal güvenlik, en gelişmiş ifadesini refah devleti modelinde bulmaktadır. Bu modelde sosyal güvenlik, piyasa mekanizmasının yaratmakta olduğu bir takım sosyal risklere karşı bir koruma aracı olarak düşünülebilir, geniş anlamıyla ele alındığında, bireylere gelir güvencesi ve tıbbi yardım sağlama amacı taşıyan bir kurumlar, uygulamalar, haklar ve yükümlülükler bütünüdür (ILO, 2006, s. 5).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında politik atmosferinde önemli bir araç olan sosyal güvenlik, bu dönemde (büyük çoğunlukla) kamu kesimi tarafından sunulmuş, refah devletinin çok önemli bir aracı olmuştur. 1970'lere gelindiğinde refah devletlerinin finansman yapılarının yarattığı sapmaların bir takım etkinlik kayıplarına neden olduğu artan sıklıkta dile getirilmeye başlanmıştır. Yine refah devleti modelinin emek arzı, tasarruf ve fiziki sermaye yatırımları, meslek seçimi gibi pek çok konuda olumsuz etkiler doğurduğu ileri sürülmüştür (Lindbeck, 1999, s. 73). Bu gelişmeler, sosyal güvenlik sistemlerinin günümüzde tartışılan dönüşümüne kapı aralamıştır. Dönüşümün incelenmesi, emek-sermaye ilişkilerinde bugüne ve geleceğe ilişkin daha güçlü çıkarsamalar yapılmasını sağlamaktadır. Oysa hakim iktisat yazınında bu dönüşüm “sosyal güvenlik reformu” adı altında, salt teknik bir olgu gibi açıklanmakta, toplumsal hayatın, üretim ilişkilerinin genel çerçevesinden kopuk bir analize tabi tutulmaktadır. Aşağıda gerçekleştirilen analiz, bu bağlamda konuya sınıfsal bir bakış açısı getirmeye çalışmaktadır.

DÖNÜŞÜMÜN TEORİK ARKA PLANI

Hakim iktisat alanında sosyal güvenlik kavramı iki farklı açıdan ele alınmaktadır. Bunların ilki, “etkinlik teorileri” başlığında toplulaştırılan olan teorik yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlara göre sosyal güvenlik, piyasa mekanizmasının işleyişinden doğan bir takım etkinsizliklerin giderilmesinde önemli bir araçtır. “Politik teoriler” olarak anılan ikinci yaklaşım ise, sosyal güvenliği etkinsizlik yaratan bir politik mücadelenin (söz gelimi yaşlılar ve gençler arasında) sonucu olarak görmektedir. Dolayısıyla, günümüzde giderek daha geniş kabul gören ikinci yaklaşım uyarınca, etkinsizlik yaratan sosyal güvenlik sistemlerinin, etkinliği ve toplam refahı artırıcı bir biçimde yeniden şekillendirilmesi mümkün ve istenilir bir durumdur (Mulligan ve Sala-i-Martin, 1999, s. 21).

Diğer yandan, eğer bir yeniden şekillendirmeden söz ediliyorsa, bunun somutlanması, sosyal güvenlik sistemlerinin ve uygulamalarının hangi unsurlarının bu dönüşüme tabi olacağını belirlenmesi gerekmektedir. Kuşkusuz, sosyal güvenlik sistemlerinin dönüştürülmesi, bu sistemlerin bütünlüklü olarak yeniden ele alınmasını, aşağıda ele alınacağı şekliyle “yeni ihtiyaçlara” karşılık verebilecek bir yapıya kavuşturulmasını gerektirir. Dolayısıyla bu yapıları oluşturan unsurlardan kısaca söz etmek gerekmektedir.

Sosyal güvenlik sistemlerinin en önemli unsuru finansman yapılarıdır. Sosyal güvenlik sistemlerinin finansmanı pek çok ülkede ücretlerden kesilerek ödenen bordro vergileri ile sağlanmaktadır. Bunların bir kısmı işçi, bir kısmı ise kapitalist tarafından ödenmektedir (Mulligan ve Sala-i-Martin, 1999, s. 6). Bordro vergilerinin bir kısmının kapitalistlerce ödenmesi, bunlardan işçilere doğru bir kaynak aktarımı anlamına gelmektedir. Yine de kapitalist, ödediği bu miktarı bir şekilde üretilen malları satın alanlara yansıtabilir. Yüksek gelir gruplarınca tüketilen mallarda yansıma bu gruba doğru olurken, düşük gelir gruplarınca tüketilen mallar açısından tam tersi bir durum gerçekleşmektedir (Arabacı, 2007, s. 63 – 64).

Ayrıca sosyal güvenlik sistemleri iki farklı şekilde finanse edilebilir. Bunların birincisi kapitalizasyon yöntemidir. Bu yöntemde sosyal güvenlik katılımları değişik araçlarda değerlendirilmekte ve elde edilen getiriler katılımcılara ödenmektedir. Dağıtım yönteminde ise bir dönem içerisinde sosyal güvenlik sistemine yapılan katkılar ile aynı dönemin ödemeleri gerçekleştirilir. Dağıtım yöntemi genellikle kamusal sosyal güvenlik sistemleri tarafından tercih edilmiş olan finansman yöntemidir. Yine bu yöntemin uygulanmasında genellikle bireylerin sistemden elde edecekleri “yararlar” önceden belirlidir. Uygulamada, kapitalizasyon yönteminde ise “katılımların” belirli olduğu, sistemden elde edilecek yararların ise getiri oranı doğrultusunda değiştiği görülmektedir. Finansman yapılarının özelliği nedeniyle sosyal güvenlik sistemleri geliri farklı nesiller, gruplar ve tek bir bireyin yaşam evreleri arasında yeniden dağıtmaktadır. Bu yeniden dağıtım gücü anlamında sosyal güvenlik sistemlerini “Beveridge tipi” ve “Bismarck tipi” olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Gelirin gruplar arasında yeniden dağılımının güçlü olduğu ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemlerine “Beveridge tipi sosyal güvenlik sistemleri”, daha zayıf olduğu ülkelerdeki sistemlere ise “Bismarck tipi sosyal güvenlik sistemleri” adı verilmektedir (Conde-Ruiz ve Profeta, 2003, s. 3).

Dağıtım yöntemi ile finanse edilen sistemlerinin gücü, doğum oranlarının, emek gücünün, emek gücü artış oranının ve reel ücret artış oranının yüksekliğine bağlıdır (Myles, 2003, s. 149). Gelişmiş kapitalist ülkelerde nüfusun artan oranda yaşlanması, diğer ülkelerde ise yaşlanma sürecine girmeye başlaması, bu sistemlerin finansman yapılarının var olan koşullarda sürdürülebilirliğinin sorgulanmasına neden olmuştur. 1940'lar ve 1960'lar doğum oranlarında ciddi yükselmelerinin yaşandığı dönemler olmuştur. Bu artışın devam

etmemesi bir yana, bu bireylerin 2010-2030 yılları arasında emekli olacak olmaları, sosyal güvenlik sistemlerinin finansal açıdan zorlanmasına yol açacaktır (Barr, 1993, s. 219). Tablo 1, Dünya Bankası tarafından yapılan nüfus projeksiyonlarını ülke grupları açısından ele almaktadır. Buna göre 2150 yılına gelindiğinde 60 yaş üzeri nüfus dilimi, tüm ülke gruplarında nüfusun %30'u dolaylarında bir paya sahip olacaktır.

TABLO 1: 1990 – 2150 YILLARI ARASINDA 60 YAŞ ÜZERİ NÜFUSUN TOPLAM NÜFUSA ORANI
(ÜLKE GRUPLARI İÇERİSİNDE BASİT ORTALAMALAR) (%)

Ülke Grupları	1990	2000	2010	2020	2030	2050	2075	2100	2125	2150
OECD Ortalaması	18,6	20	23,2	26,9	30,8	31,3	30,2	30,4	30,7	30,9
Latin Amerika	8,2	8,8	9,6	12	16,4	23,7	27,9	29,4	30,2	30,6
Eski Doğu Bloğu	13,8	15,6	16,9	20,2	22,2	26,6	28,8	29,8	30,4	30,8
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	6,2	6,8	8,4	11,1	13,1	18,3	25,4	28,8	30	30,5
Sahra-altı Afrika	5,2	5	4,9	5,5	6,8	11,2	20	26,1	28,3	29,5
Asya	6,3	7,3	8,6	11,6	15	20,7	25,9	28,3	29,6	30,3

Kaynak: (World Bank, 1994, s. 349 – 353)

Nüfusun yaşlanması sonucunda sosyal güvenlik sistemlerinin bağımlılık oranlarında artışlar yaşanacaktır. Dolayısıyla çalışan kişi başına düşen emekli sayısı artacaktır. Dönüşüm yanlıları, ayrıca bu süreçte nüfus içerisinde payları artan yaşlıların politik güçlerinin de artacağını, dolayısıyla karar süreçlerinin daha büyük etkisizlikler doğurabileceğini savunmaktadırlar (Galasso ve Profeta, 2002, s. 22).

İşsizliğin artışı, sosyal güvenlik sistemlerinin karşılaştığı bir diğer sorundur. Yüksek işsizlik konjonktürlerinde bir yandan sosyal güvenlik sistemlerine yapılan katılımlarda bir düşüş yaşanır, diğer yandan işsizlik sigortasından yararlananların düzeyinde bir artış gerçekleşmesi suretiyle bu sistemlerin giderlerinde artışlar meydana gelir (Akyıldız, 1999, s. 200). İkinci Dünya Savaşı sonrasında hem gelişmiş kapitalist ülkeler hem de azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından yüksek istihdam oranlarının sağlanması önemli bir ekonomik hedef olmuştur. Bu dönemde güçlü iç tüketimin sermaye birikiminin sürükleyicisi olacağı düşünülmüştür. 1970'lerden itibaren ise emek piyasalarının serbestleştirilmesi ve esnek üretim biçimlerinin yaygınlaştırılması sonucunda işsizlik oranlarında artışlar yaşanmıştır. Tablo 2, 1993 ve 2003 yıllarında çeşitli ülke grupları açısından işsizlik oranlarının gelişimini yansıtmaktadır. Buna göre ele alınan dönemde Dünya genelinde işsizlik oranı %5,6'dan %6,2'ye yükselmiştir. En yüksek artışın yaşandığı ülke gruplarının, aynı dönemde sosyal güvenlik reformunu uygulamaya koyan gruplar oluşu dikkat çekicidir.

TABLO 2: 1993 VE 2003 YILLARINDA KÜRESEL İŞSİZLİK ORANLARI (%)

Bölge	İşsizlik Oranı		İşsizlerin Nüfusa Oranı	
	1993	2003	1993	2003
Dünya	5,6	6,2	63,3	62,5
Latin Amerika ve Karayipler	6,9	8	59,3	59,3
Doğu Asya	2,4	3,3	78,1	76,6
Güneydoğu Asya	3,9	6,3	68	67,1
Güney Asya	4,8	4,8	57	57
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	12,1	12,2	45,4	46,4
Sahra-altı Afrika	11	10,9	65,6	66
Eski Doğu Bloğu	6,3	9,2	58,8	53,5
Endüstrileşmiş Ülkeler	8	6,8	55,4	56,1

Kaynak: (ILO, 2004, s. 27)

Kayıt dışı istihdam sorunu, sosyal güvenlik sistemlerinin karşılaştığı bir başka sorundur. Bu sorun bir yandan kamusal emeklilik sistemlerinin finansman potansiyelinin kullanılamamasına, diğer yandan da işçi sınıfının önemli bir bölümünün bu sistemlerin çatısı dışında kalmasına neden olmaktadır. Emek piyasasında

kayıtlı olarak çalışan işçiler grubu, gelişmiş kapitalist ülkelerde çalışan kesim içerisinde bir çoğunluğu, ancak diğer ülkelerde ise bir azınlığı oluşturmaktadır (Kannan, 2007, s. 20). Emek gücünün çoğunluğunun kayıt dışı sektörde çalıştığı ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerine katılım oranları düşüktür. Örneğin Latin Amerika’da son dönemlerde kayıt dışı olarak çalışan emek gücünün artması ile emeklilik sistemlerinin kapsayıcılığının azalması eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir (Barrientos, 2007, s. 5).

UYGULAMADAN ÖRNEKLER

Dönüşüm yanlıları, sosyal güvenlik sistemlerinin sorunlarının aşılmasının, bu sistemlerin hızla özelleştirilmesi olduğunu savunmaktadır. Diğer yandan emeklilik yaşının arttırılması gibi önlemler de buna eşlik etmektedir (Dane, 2008, s. 74). IMF, Dünya Bankası ve daha pek çok uluslararası kuruluşun hazırlamış olduğu raporlara, teşvik etiketleri düzenlemelere vs bakıldığında bu anlayışın kaynağı net bir biçimde görülmektedir. Örnek olarak, 1995 yılının başında yürürlüğe giren “Hizmet Ticareti Genel Anlaşması” (GATS), diğer çoğu hizmet alanında olduğu gibi, sağlık ve sosyal hizmetler alanında serbestleşmeyi ve bu alanların piyasaya açılmasını içermektedir. Her ne kadar şimdilik açık bir biçimde sosyal güvenlik hizmetleri GATS kapsamında ele alınmamış olsa bile, anlaşmada belirtilen tanımlama, gerektiği durumda sosyal güvenlik hizmetlerinin de kapsamda sayılabileceğini söylemektedir. Örneğin uluslararası endüstriyel sınıflandırma kodları arasında “yasal/zorunlu sosyal güvenlik sistemleri” anlaşma kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak, sistemden “ayrılma” olanağının mevcut bulunduğu bütün sistemler buna göre GATS kapsamındadır. Diğer yandan, GATS kapsamı dışında tutulan kamu hizmetleri, bir kez kamu kesimi tarafından özel kesimin de faaliyet yürütebileceği şekilde rekabete açılırsa, artık otomatik olarak GATS kapsamına alınmış demektir (Yeates, 2005, s. 9 – 10).

Sosyal güvenlik sistemlerinin dönüştürülmesi yönündeki ilk kapsamlı önerme ise 1994 yılında Dünya Bankası’ndan gelmiştir. Bankanın yayınladığı “Yaşlılık Krizini Önlemek” adlı rapor, dünya nüfusunun hızla yaşlanacağı tespitinden yola çıkarak, sosyal güvenlik sistemlerinde buna uygun bir yeniden yapılanmanın gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. 1994 Dünya Bankası raporu sosyal güvenlik sistemlerinin yeniden yapılandırılması konusunda üçlü bir yapıyı önermektedir. Buna göre birinci aşama olarak değerlendirilebilecek olan aşamada, kamu kesimi tarafından sunulan, katılımın zorunlu tutulduğu dağıtım yöntemine göre finanse edilen bir sistem yer alacaktır. Bu birinci aşamanın önemi, yeniden dağıtım olgusuna odaklanması, bu sayede özelleştirmeni olumsuz sonuçlarının frenlenmesi olarak görülmektedir. İkinci aşama ise özel kesim tarafından sunulan, yine birincide olduğu gibi katılımın zorunlu tutulduğu ve kapitalizasyon yöntemi ile finanse edilen aşamadır. Bu aşamanın temel fonksiyonunun tasarruf düzeyinin arttırılması ve dolayısıyla sermaye piyasalarının gelişimi olduğu bilinmektedir. Üçüncü aşamada ise ikinci aşamanın aynısı bir sistem geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu aşamanın tek farkı, katılımın isteğe bağlı tutulacak olmasıdır. Üçüncü aşama, yaşlılıkta daha fazla gelir elde etmek isteyenlere yönelik olarak tasarlanmıştır (World Bank, 1994, s. 15–16).

Son otuz yıldır, sosyal güvenlik sistemlerinde dünya genelinde bir dönüşüm yaşanmaktadır. 1980’lerin başında Şili sosyal güvenlik sisteminin radikal bir biçimde özelleştirilmesi ile başlayan süreçte pek çok ülke sosyal güvenlik sisteminde burjuvazinin çıkarlarına uygun dönüşümler gerçekleştirmiştir ya da gerçekleştirmektedir (Dane, 2008, s. 65). Bununla beraber, uygulamada yaşanan dönüşümün, tam olarak bir özelleştirme olduğu söylenememektedir. Tam özelleştirme, sadece istisnai bir durumdur. Gerçekte ise, olabildiğince düşük düzeyli ve nüfusun geniş kesimlerine yaygınlaştırılmaya çalışılan bir kamusal sosyal güvenlik sistemi ile daha geniş boyutlu özel kesim sigorta mekanizmalarının bir arada yer aldığı sistemler tasarlanmakta ve uygulamaya geçirilmektedir. Dünya Bankası, önerdiği üçlü yapıda, sorunların kaynağı olarak gösterilen kamusal sistemlerin en alt düzeyde de olsa korunmasını beş nedene bağlamaktadır; (1) bazı bireylerin yeterli tasarrufu sağlayamama olasılığı, (2) çoğu ülkede sermaye piyasalarının gelişmemiş oluşu, (3) sigorta piyasalarında ters seçim ve ahlaki çöküntü riskinin varlığı, (4) bilgi eksiklikleri, (5) uzun dönem yoksulluk (Dane, 2008, s. 74 – 76).

Dünya Bankası raporu doğrultusunda sosyal güvenlik sistemleri pek çok ülkede bir dönüşüm içerisinde. Bu dönüşüm, kapitalist ekonominin kendi gelişim sürecine benzer bir biçimde “eşitsiz” ve “bileşik”tir. Eşitsiz olmasının nedeni, dönüşüm maliyetlerinin ve toplumsal direncin sonucunda bu sistemlerin dönüşümünün her ülkede aynı hızda ve doğrultuda gerçekleşmemesidir. Bileşik olması ise, ülke örneklerinin çoğunda yapılan düzenlemelerin büyük oranda var olan kamusal sosyal güvenlik sistemlerini özel kesime devretmeye yönelik olmasından, farklı hızlarla da olsa emeklilik gibi hizmetlerin metalaşmasından kaynaklanmaktadır (Dane, 2008, s. 79).

Ülke uygulamaları arasındaki farklılıklar, sosyal güvenlik sistemlerindeki dönüşümün temelde iki farklı boyutta gerçekleştirildiğini göstermektedir. Parametrik (yapısal olmayan) reformlar, mevcut sosyal

güvenlik sistemlerini finansal açıdan güçlendirmeye yönelik, hakların elde edilmesini zorlaştıran reformlardır. Paradigmatik (radikal) reformlar ise mevcut sosyal güvenlik sistemlerinin tasfiye edilip, yerine alternatif sistemler koyan ve özel bir sistemle bütünleştiren reformlardır (Kıroğlu, 2006, s. 19).

Avrupa Birliği ülkeleri, yüksek ücretlerin ve sosyal hakların ABD ile rekabette ellerini güçsüzleştirilmesi sonucunda 1970'lerin ikinci yarısından itibaren neo liberal dönüşümü uygulamaya koymuşlardır. Ardından küresel üretimin artan oranda düşük emek maliyetlerine sahip olan ülkelere kaydırılması sonucunda AB üyesi ülkelerin rekabet etme olanakları daha da azalmıştır. Sonuçta, AB üyesi ülkeler de üretimlerini düşük emek maliyetlerine sahip bu ülkelere kaydırmak zorunda kalmışlar, bu durum AB genelinde işsizlik oranlarında bir yükselişe neden olmuştur. İşsizliğin artması, yukarıda ele alındığı şekilde, sosyal güvenlik sistemlerinin finansman yapısının sürdürülebilirliğine zarar veren etkenlerin en önemlileri arasındadır. Diğer yandan, aynı dönemde AB üyesi ülkelere nüfusun giderek yaşlanmakta olduğu görülmektedir. İşsizlik ve nüfusun yaşlanması olguları bir araya geldiğinde AB genelinde sosyal güvenlik sistemlerinin dönüşüme uğraması kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin büyük çoğunluğunda sosyal güvenlik sistemlerinde önemli dönüşümlere yol açan paradigmatik reformlar yerine var olan sistemlerin finansman yapılarını güçlendirmeye yönelik parametrik reformlar gerçekleştirilmektedir (Kıroğlu, 2006, s. 18 - 19). Avrupa Birliği ülkelerindeki sosyal güvenlik sistemlerinin yapısı, Dünya Bankası tarafından önerilen üç aşamalı yapıyla büyük benzerlik taşımaktadır. Reform sürecinde bu yapının ikinci ve üçüncü aşamalar lehine güçlendirilmesinin amaçlandığı bilinmektedir. Ancak bu amaca ulaşmanın önündeki en büyük engel dönüşüm maliyetleri ve toplumsal dirençtir. Bu nedenle AB ülkelerinin sosyal güvenlik politikaları açısından parametrik reformları oldukça önemlidir.

İngiltere'de 1948 yılında çıkarılan "Temel Emeklilik Sigortası Yasası" ile uygulamaya konulan kamusal emeklilik sistemi uzun süre değiştirilmeden uygulanmış, 1978 yılında bu sisteme ilave olarak, kazançla ilişkili bir kamusal emeklilik programı getirilmiştir. Bu ikinci aşamanın günümüzde uygulanan şekli 2002 yılında yürürlüğe konulmuştur. İngiliz sosyal güvenlik sistemindeki dönüşüm 1980'li yılların başında Thatcher hükümetinin neo liberal politikalara hız vermesi ile beraber başlamıştır. Bu dönemden itibaren kamusal emeklilik sistemlerinin rolü azaltılmaya başlanmıştır (Blake, 2004, s. 19). Bu politikalar, İngiliz İşçi Partisi tarafından aynen devralınmış, birinci aşamanın, sadece özel kesim tarafından sağlanan emeklilik hizmetinden yeterli geliri elde edemeyen bireylere yönelik olması üzerine odaklanmıştır. Diğer yandan İngiltere'de emekli nüfus içerisinde yoksulluğun giderek arttığı görülmektedir (Clasen, 2007, s. 191). Günümüzde İngiltere'de birinci aşama kapsamında bireylere düşük düzeyli taban emekli aylığı verilmektedir. Kamusal ikinci aşamanın kapsamı daraltılmakta ve bu program da birinci aşama düzeyine çekilmeye çalışılmaktadır (Kıroğlu, 2006, s. 23). Bunun yerine günümüzde İngiliz sosyal güvenlik sisteminin ağırlıklı olarak özel kesim tarafından yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, gerçekleştirilen son düzenlemelerle, 2012 yılından itibaren uygulamaya konulmak üzere zorunlu bir "Ulusal Emeklilik Tasarruf Sistemi" kurulması planlanmaktadır (ISSA, 2007).

Almanya'da 1980'lerden beri devam eden düzenlemeler, Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinin ve ardından yaşanan durgunluğun yarattığı koşullardan etkilenmiş, oluşan mali baskılar sonucunda sosyal güvenlik reformu, sistemin yıllık açıklarının finansmanına odaklanmıştır. Yapısal reformlar ise orta vadeli olarak planlanmıştır. Hem açıkların finansmanı için uygulamaya konulan parametrik reformlar hem de orta vadeli yapısal reformlar açısından en önemli engel seçmenlerin baskısı olarak görülmektedir (Clasen, 2007, s. 190).

Fransa'da sosyal güvenlik sisteminin neo liberal anlamda yeniden düzenlenmesine 1993'te başlanmıştır. Öncelikle emekli maaşlarının hesaplanmasında referans 10 yılı hesaba katan düzenlemede değişiklik yapılmış, sayı 25'e yükseltilmiştir. Böylelikle emekli maaşlarının genel düzeyinde bir azalma gerçekleşmiştir. Ayrıca emekli maaşlarının yıllık artış oranının, önceki düzenlemelerden farklı olarak, ücret artışlarını değil tüketici fiyat endeksini temel alması kuralı getirilmiştir. Bu düzleme de yine emekli maaşlarının düzeyinde bir düşüşe yol açmıştır. 1997 yılında gerçekleştirilen bir başka düzenleme ile Fransa'da özel emeklilik kuruluşlarının güçlendirilmesi amaçlanmış, ancak bu düzenleme yoğun bir muhalefet ile karşılaşmıştır (Darnaut, 2001, s. 275 - 276).

İtalya 2007'de "emeklilik reform planını" uygulamaya koymuştur. Bunun sonucunda emeklilik yaşı aşamalı olarak yükseltilmektedir. Ocak 2008 sonrasında, 35 yıl prim ödemiş maaşlı bir işçi için yasal emeklilik yaşı, 57'den 58'e yükseltilmiş. 2009 Temmuz'undan sonra emeklilik yaşı hem yaşa hem de kaç yıl katılım ödendiğine bağlı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Buna göre emeklilik yaşı da önce 59, 2013 yılında ise 61'e yükseltilecektir (ISSA, 2007(b)).

Eski Doğu Bloğu ülkeleri, 1990'lardan bu yana emeklilik sistemlerinde bazı önemli dönüşümler gerçekleştirmektedirler; (1) çeşitli parametrelerinin düzeltilmesi, (2) sosyal sigortaların bireysel tasarruf planları lehine küçültülmesi, (3) isteğe bağlı özel emeklilik fonlarının desteklenmesi (Fultz, 2003, s. 4).

Ancak bu ülkelerdeki dönüşüm bununla sınırlı değildir. Bu ülkelerin çoğunda sosyal güvenlik alanındaki dönüşüm, Avrupa Birliği ülkelerinin aksine büyük boyutlu ve yapısaldir (Kıroğlu, 2006, s. 19).

Letonya (2001), Polonya (1999) ve Estonya (2002), birinci aşama kamusal emeklilik sistemlerinde paradigmatik düzenlemeler gerçekleştirmişler ve kapitalizasyon yöntemi ile finanse edilen zorunlu programları uygulamaya başlamışlardır. Macaristan (1998) ve Slovakya (2005), yine kapitalizasyon yöntemi ile finanse edilen ikinci aşama emeklilik sistemlerini yerleştirmekle beraber, birinci aşama kamusal emeklilik sistemlerinde sadece parametrik reformlarla yetinmişlerdir. Çek Cumhuriyeti, birinci aşama emeklilik sisteminde reform gerçekleştirmiştir, ancak özel kesim emeklilik sistemlerini tam anlamıyla oluşturmamıştır. Son olarak Litvanya ve Slovenya gibi ülkelerin dağıtım yöntemini uygulayan kamusal emeklilik sistemlerini korudukları görülmektedir. Diğer yandan, Bulgaristan (2004), Hırvatistan (2004) ve Romanya (2007) da Dünya Bankası tarafından önerilen ikinci aşama benzeri zorunlu özel emeklilik sistemlerini uygulamaya koymuşlardır (Kıroğlu, 2006, s. 24; Pino ve Karasyov, 2007, s. 46).

Latin Amerika ülkelerinin geneline bakıldığında, sosyal güvenlik sistemlerinin yapısal olarak dönüştürüldüğü görülmektedir. Bu ülkelerin dünya kapitalizmi ile entegrasyonunda büyük bir tasarruf açığı ve buna bağlı yoğun dış kaynak gereksinimi ortaya çıkmıştır. 1990'larda uygulanan Washington Mutabakatı politikaları sonucunda bu ülkelerde düşük büyüme oranları, artan dış borçlanma ve sosyal güvenliğin kapsamında daralmalar yaşanmıştır. Yine de günümüzde ağırlıklı olarak sol partilerin iktidarda oluşu ile birlikte sosyal güvenlik sistemlerinin yaygınlaştırılması için bir çaba harcandığı görülmektedir (Kannan, 2007, s. 29).

Latin Amerika ülkeleri içinde sosyal güvenlik reformunu en erken uygulamaya koyan ülke Şili olmuştur. 1980'lerin başında bu ülkede başlayan reform dünya çapına yayılmış; Arjantin, Bolivya, Kolombiya, Macaristan, Kazakistan, Letonya, Peru, Polonya, İsveç ve Uruguay, Şili'yi izleyen ülkeler olmuşlardır. Bu ülkelerdeki reform çalışmalarının ortak noktası, Şili deneyimini dikkate alarak yararların belirli olduğu ve dağıtım yöntemini uygulayan kamusal sosyal güvenlik sistemlerinden, katılımların belirli olduğu ve kapitalizasyon yöntemini uygulayan özel kesim emeklilik sistemlerine geçilmesidir (Orszag ve Stiglitz, 1999, s. 4-5). Bu dönemden itibaren Latin Amerika ülkelerinde sosyal güvenlik reformunun sürekli gündemde olduğu bilinmektedir. 2004 yılı itibarıyla 12 Latin Amerika ülkesinde çok aşamalı sosyal güvenlik sistemlerini içeren reformlarla ilgili düzenlemeler yasalaşmış durumdadır (Holzmann ve Hinz, 2005, s. 18).

Ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri, farklı hız ve biçimlerde de olsa Dünya Bankası tarafından 1994 yılında uygulamaya konulan üçlü yapıya uyum sağlamaktadır. Bu sistemlerin, kapitalizm açısından dünya genelinde olağanüstü büyüklükte bir finansman havuzu sağlayacağı ortadadır. Özel emeklilik fonlarının bu erken aşamada ne boyutlara ulaştığına bakarak, bu yargı daha iyi anlaşılabilir. 2006 yılında Danimarka'da emeklilik planlarının toplam varlıkları GSYH'nın %139,3'ü kadardır. Aynı yıl bu oran Hollanda'da %138, İzlanda'da %137,6, ABD'de %120,5 ve Kanada'da %102,7 kadardır. Türkiye'de ise %1 civarındadır. OECD ülkelerinde emeklilik fonlarının toplam değeri 2006 yılında 24,6 trilyon ABD doları düzeyine ulaşmıştır (OECD, 2007, s. 2).

REFORM MU, GERİYE GİDİŞ Mİ?

Hakim iktisat anlayışında kamu kesimi, toplumsal sınıfların dışında ele alınmaktadır. Bunların bir kısmı devleti ya piyasa yanlısı anlayışla, piyasa – devlet karşıtlığı üzerinden tarif ederken, diğerleri ise devleti piyasanın işleyişinden doğan her türlü soruna karşı bir çare olarak göstermektedir (Ercan ve Savran, 2007). Marksist yaklaşım ise devleti sınıfsal konumu içerisinde ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre devletin işlevi, (kapitalizmde) burjuvazinin sınıf egemenliğini sürdürmek ve bu egemenliği korumaktır (Miliband, 2005, s. 131).

Kapitalist devlet, İkinci Dünya Savaşı sonrasında önemli bir dönüşüme uğramıştır. Hem teorik hem de pratik anlamda serbest rekabetçi kapitalizm anlayışı ile sosyalizm arasına, tam istihdamı sağlamak gibi önemli bir amacı bulunan ve planlamayı önemli bir araç olarak kabul eden farklı bir devlet tipi yerleşmiştir (Radomysler, 1972, s. 81). Bu durum, kapitalist devletin sınıfsal konumunun eskisi kadar belirgin olmaması sonucunu doğurmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmiş kapitalist ülkelerde devletin sosyal fonksiyonlarında önemli bir artış yaşanmıştır. Bu artış, gelişmekte olan ülkelerde de devletin kalkınmacı ve sosyal fonksiyonlarında artışlara yol açmıştır. Bununla beraber, refah devleti kavramı gelişmiş batı kapitalizmini yaşayan batı Avrupa ve kuzey Amerika ülkelerine özgüdür. Gelişmekte olan ülkelerin bu anlamda ele alınabilecek uygulamaları refah devletinden çok "kalkınmacı devlet" anlayışına dayalıdır (Dane, 2008, s. 10).

Kapitalist devletin bu yeni yönelimi, 17. yy ortalarından İkinci Dünya Savaşı sonrasında kadar geçen bir olgunlaşma sürecinin eseridir (Dane, 2008, s. 18). Refah devleti modeli, kapitalizmin 1929 bunalımı ile farklılaşan yeni ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir araç olmuştur. Bir yandan sosyal politikaların gelişimi, diğer yandan krize giren kapitalizmin sermaye birikimi koşullarının tıkanması olguları bir arada ele alındığında, kapitalist devletin dönüşümü daha iyi açıklanabilir.

Diğer yandan burjuvazi, kendisi açısından ekonomik ve sosyal anlamda olumlu olan dönemlerde devletin iktisadi faaliyetlerini en aşağı düzeye çekme eğilimindedir. Ters konjonktürlerde ise devletin fonksiyonlarını artırma eğilimindedir (Mandel, 1999, s. 37). Marksist yaklaşım, refah devletini ve dolayısıyla onun başlıca aracı olan sosyal politikaları kapitalist sistemin çelişkilerine ve gereksinimlerine yönelik bir olgu olarak görmektedir. Bu ihtiyaçlar arasında aşırı birikimden kaynaklanan değersizleşme, kapitalist devletin meşruiyetinin sağlanması gibi örnekler verilebilir (Rosanvallon, 2004, s. 26). Kapitalist devletin meşruiyetinin sağlanması, piyasanın yarattığı çarpık mülkiyet ve gelir dağılımı yapısının bir ölçüde de olsa devlet tarafından törpülenmesini içerir. Bu çarpıklık, özellikle kapitalizmin depresif dönemlerinde işçi sınıfı ve diğer ezilen toplumsal gruplar açısından ortaya çıkan bir takım toplumsal risklerden kaynaklanmaktadır. Sonuçta, bu risklerin karşılanması refah devletinin önemli bir amacı olarak görülmektedir. Sosyal riskler, bireylerin güvenliğini belirsiz yapan durumların tamamı olarak tanımlanabilir (Stanko, 2004, s. 22 – 23).

Emek gücünün meta niteliğinin azaltılması sosyal politikalar açısından önemlidir. Kapitalizmin gelişimi bir metalaşma (commodification) süreci olarak ele alınabilir (La Grange ve Pretorius, 2005, s. 2472). Metalaşma, en genel tanımı ile daha önce piyasada ticarete konu olmayan (yani meta niteliğine sahip olmayan) bir ürünün piyasada pazarlanabilir duruma gelmesi (meta niteliği kazanması) sürecidir. Bu süreç emek gücü açısından da geçerlidir. Kapitalizmin gelişme sürecinde emek gücü meta niteliği kazanmış, bunun sonucunda bireylerin hayatlarını piyasa dışında sürdürme olanakları tehlikeye girmiştir. Sosyal politikalar ise emek gücünün metalaşma niteliğini (derecesini) düşürmüştür. “*Decommodification*” olarak adlandırılan bu olgu, emek gücünün meta niteliğinin tamamen ortadan kaldırılması anlamına gelmemekle beraber, bireylerin ya da ailelerinin piyasaya bağlı olmaksızın sosyal olarak kabul edilebilir bir yaşam standardına kavuşabilme derecesini ortaya koymaktadır (Esping-Andersen, 1997, s. 35 – 37).

1970'lere gelindiğinde, refah devletinin, aynen kendinden önceki kapitalist devlet modelinde olduğu şekilde birikim olanaklarını tıkamaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde kamu harcamaları, özel olarak da sosyal harcamalar artan oranda sorgulanmaya başlanmış, örneğin İngiltere'de işsizlik ödemeleri, eğitim ve sağlık harcamaları düşürülmüştür (Barr, 1993, s. 42). Bu dönemin ortak özelliği, İkinci Dünya Savaşı sonrasında “kurtarıcısı” refah devleti modelinin krize girdiğinin savunulmasıdır. Bununla beraber, krize giren aslında kapitalizmin kendisidir. Bu krizden çıkmak için de sermaye birikiminin tıkanmasını aşacağı düşünülen yeni bir kapitalist devlet anlayışı arayışına girilmiştir. Kapitalizmin krizi, temelde kar oranlarının düşmesi eğilimine dayanmaktadır. Bu eğilimi frenleyen bir faktör, sermaye stoku içinde sabit sermayenin değişken sermayeye oranla büyümesine karşılık görece artan değer, yani emeğin verimliliğinin artmasıdır. 1970'lerin ortalarından itibaren bir yandan teknolojinin sınırları nedeniyle, diğer yandan emek mücadelesinin hızı ve kazanımları nedeniyle, bu frenleyici olgu işlemez olmuştur (Savran, 1988, s. 47 – 48). Kapitalizmin krizi, ortaya çıkardığı dinamiklerle sermayenin değersizleşmesini sağlayarak krizden çıkış için önemli bir dinamiği kendi içerisinde barındırmaktadır. Diğer yandan, İkinci Dünya Savaşı sonrasında birikim modeli, yerini daha farklı bir modele bırakırken, emeğin sistem açısından “katılık” yaratan kazanımlarının geri alınması gerekmiştir. Sosyal güvenliğin de nitelik ve nicelik olarak geriletilmesini gerektiren bu süreçte, KİT'lerin özelleştirilmesi, ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, ithalattan alınan vergilerin düşürülmesi, faiz, kredi ve fiyat kontrollerinin gevşetilmesi ya da kaldırılması söz konusu olmuştur (Tanzi, 1997, s. 17). Bu dönüşüm, kapitalist devletin emek gücünün meta niteliğinin azaltılması alanındaki rolünü tersine çevirmektedir. Böylelikle devlet, emeğin meta niteliğinin azaltılması görevini üstlenen bir yapı olmaktan çıkarak, giderek artan ölçüde bir “metalaştırma unsuru” olmakta, hatta bu özelliği bir piyasa aktörü olarak bizzat kendisi taşımaktadır. “Yeniden metalaştırma” (*recommodification*) adı verilen bu süreçte Keynesyen refah devletinin yerini “*Schumpeteryen İstihdam Devleti*” almıştır. Bu dönüşüm, kapitalist devletin müdahaleci rolünü değiştirmemiş, sadece müdahalelerin karakterinde bir dönüşüme yol açmıştır (Papadopoulos, 2005, s. 6 – 7).

Şurası kesin ki, kapitalizmin 1970'lerde içine girmiş olduğu bunalımın sorumlusu işçi sınıfı değildir. Bu bunalım, kapitalizmin doğasında yer alan dinamiklerce ortaya çıkarılmaktadır. Diğer yandan sosyal güvenlik sistemlerini bu süreçte finansman anlamında zor duruma sokan gelişmeler de yine işçi ve emekçilere mal edilemez. Yaşlanma, işsizlik, kayıtdışılık gibi olgular, bunlar arasında sayılabilir. Ancak, 1980'lerle başlayan ve 1990'lardan günümüze temposunu iyiden iyiye arttırmış olan sosyal güvenlik düzenlemelerinin maliyetleri artan oranda bu kesimlerin üzerinde kalmaktadır. Gerek hak kayıpları, gerekse

de gelecek kuşakları bekleyen daha düşük sosyal haklar bileşimi, bu olguyu doğurmaktadır. O halde, ortada en basit ifadesi ile “adaletsiz” olarak adlandırılabilir bir süreç söz konusudur.

SONUÇ

Kapitalizmin 1970’lerde başlayan bunalımını izleyen dönüşümün sosyal politikadaki sonuçları oldukça ağırdır. Neo liberal dönem olarak adlandırılabilir bu dönemde kapitalist devletin yapması gerekenler, rekabet koşullarının yaratılmasını sağlamak, sermayenin karlılığını arttıracak düzenlemeleri gerçekleştirmek ve daha önce “hak” temelinde piyasa mekanizmasından ayrı bir mekanizmayla sunduğu hizmetleri metalaştırmaktır. Kökenleri geride kalan yüzyılın başlarına dayanan sosyal güvenlik de, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir “hak” olarak sunulmuş, ancak neo liberal dönemle birlikte bir “meta” haline gelmiştir. Bununla birlikte tablo bu kadar net değildir, kamusal emeklilik sistemlerinin nüfusun daha geniş kesimlerine yayılmak istenmesi ve bu sistemlerin varlığının reform yanlılarınca da halen önemli bir durum olarak görülmesi, reformun temel dinamiklerinin yanlış değerlendirilmesine yol açabilmektedir. Sosyal güvenlik hizmetinin tam anlamıyla piyasaya terk edilmesinin önünde engeller bulunmaktadır. Dönüşüm maliyetleri ve toplumsal direnç bu engellerin başlıcalarıdır. Burjuvazi ise 1970’lerde girmiş olduğu birikim bunalımını atlatmak bir yana, günümüzde yeniden ciddi bir depresyon ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla karlarından bu harcamalara aktarım yapması giderek daha da olanaksız hale gelmektedir. Örneğin, özel kesim emeklilik sistemlerine ağırlık verilmesi ile beraber, emeklilik katılımlarının işçi ve işveren tarafından paylaşılan bir vergi olarak değil, birer kişisel yatırım olarak ele alınması bu anlamdadır (Dane, 2008, s. 97).

Dünya nüfusunun %80’i sosyal güvensizlik koşullarında yaşamakta, aileleri ya da akrabaları tarafından sağlanan güvenlikleri dışında sosyal güvenlik ağlarına erişimleri bulunmamaktadır. Bunların %20’sinin ise tam anlamıyla bir sosyal güvensizlik içinde olduğu bilinmektedir (ILO, 2006, s. 7). Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfusun büyük kısımları dışarıda bırakılmaktadır. Sosyal korumaya erişebilenler açısından da, sağlanan yararların düzeyi genellikle sınırlıdır (Sigg, 2007, s. 1). Bu durumun varlığına karşılık, sosyal güvenlik alanında 1994 Dünya Bankası raporu ve öncesinde Şili deneyi gibi uygulamalarla başlayan yeniden düzenleme arayışları, değişimin çerçevesini emek değil, sermaye lehine çizmektedir. Neo liberal yaklaşımların önerdiği sosyal güvenlik sistemi, geniş kapsamlı kamusal sosyal güvenlik sistemleri yerine en düşük düzeye indirilmiş ve dolayısıyla bu yapıyla sosyal güvenlik hizmeti sunmaktan ziyade yoksullukla mücadeleye odaklanmış birinci aşama kamusal sistemleri ve buna ek olarak getirilip, emeklilik gibi hizmetleri büyük oranda üstlenecek özel kesim sistemlerini içermektedir. Bu yapıda ağırlıklı rol özel kesime verilmektedir.

Sonuçta, bir “yeni sosyal güvenlik paradigması” ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, her ne kadar refah devleti döneminde olduğu gibi “hak” şeklinde ele alınmıyor olsa da, en alt düzey sosyoekonomik standartların geliştirilmesi pek çok ülkede gündemdedir (ILO, 2006, s. 22). Böylelikle kamusal sosyal güvenliğin minimum bir biçimde tabana yayılması amaçlanmaktadır. Sosyoekonomik taban, toplum tarafından belirlenecek bir asgari yoksulluk tabanı olarak ele alınmaktadır. Bu tabanın belirlenmesinde “yoksulluk” kavramına önemli bir vurgu yapılmaktadır (Kannan, 2007, s. 22).

Sosyal güvenlik alanında yaşanan dönüşüm sadece sınıfsal etkiler doğurmamaktadır. Bu süreç, kadınların toplumsal mücadeleler yoluyla kazanmış oldukları bazı ayrıcalıklarının ellerinden alınmasını içermektedir. Kadınlar ve erkekler arasında emeklilik yaşı anlamında yer almakta olan farklılıklar pek çok ülkede eritilmektedir (Myles, 2003, s. 147). OECD’nin üst gelir grubundaki ülkelere gelecekte sadece İsviçre’de kadınlar erkeklerden daha erken emekli olma hakkını koruyor olacaklardır (Turner, 2007, s. 91). Eski Doğu Bloğu ülkelerinde kadınların emeklilik yaşı, erkeklerinkinden daha fazla yükseltilmiştir (Fultz, 2003, s. 18). Bu durum, önceki sistemlerde kadınlarla erkekler arasında emeklilik yaşı anlamında farklılıklar bulunan her ülke için geçerlidir.

Dönüşüm üç bölgede kapsamlı olarak uygulanmakta ve diğerleri bunları takip etmektedir. Avrupa Birliği üyesi ülkelere dönüşüm maliyetleri ve toplumsal muhalefetin etkisiyle parametrik reformlarla yetinilmektedir. Bunların çoğunda Dünya Bankası tarafından önerilen üçlü yapı zaten vardır. Ancak son düzenlemelerle bu sistemlerin özel kesim tarafından yürütülecek ikinci ve üçüncü aşamalarının güçlendirilmesine çalışılmaktadır. Ayrıca emeklilik yaşının yükseltilmesi, emekli aylıklarının düzeyinin düşürülmesi ve emekli aylıklarının hesaplanmasında kullanılan referans yıl sayısının artırılması gibi uygulamalarla kamusal sistemler küçültülmektedir. Eski Doğu Bloğu ülkelerinde ve Latin Amerika’da ise Dünya Bankası tarafından önerilen yapının inşası anlamında paradigmatik reformlar gerçekleştirilmektedir. Bu ülkelere özel emeklilik fonlarının yaygın hale getirilmesi yine bir takım parametrik reformlarla beraber görülmektedir. Sonuçta Dünya Bankası ve diğer küresel aktörlerin yönlendirmeleri sonucunda, dönüşüm maliyetleri gelişmiş ülkeler kadar yüksek olmayan bu ülkeler, birer laboratuvar görevi görmektedirler (Dane,

2008, s. 108).

Sosyal güvenlik sistemlerinin sorunlarının giderilmesi ancak kamu kesiminde büyük-paradigmatik bir dönüşümün gerçekleşmesi ile mümkündür. Bu değişiklik ise basitçe Keynesyen politikalara geri dönülmesi demek değildir. İşçi ve emekçilerin çıkarlarını gerçek anlamda koruyacak bir koruma mekanizması, ancak piyasa güçlerinin ihtiyaçlarından bağımsız bir biçimde inşa edildiğinde anlamlı olabilecektir. Aksi halde her bunalım döneminde bu sistemler azalan karların basıncıyla ufalacak, hak kayıpları kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca ülkelerin vergi yapılarındaki adaletsizlikler de göz önüne alınmalıdır. Kamu kesiminin finansmanının ağırlıklı olarak dolaylı vergiler gibi vergi adaletini bozucu araçlarla yapıldığı göz önüne alındığında, kamu bütçelerinden sosyal güvenlik sistemlerine yapılacak finansmanın kaynağının da bu kesimler olacağı ortadadır. Yapılması gereken, kamusal sosyal güvenlik sistemlerinin finansal sorunlarının ortadan kaldırılmasıdır. Piyasa sisteminin sunacağı anarşi yerine, kamusal sosyal güvenlik sistemleri her zaman için işçi ve emekçiler ile tüm yoksul kesimler açısından daha güvenli olmuştur. Bunun için sosyal güvenliğin finansmanında kamu kesiminin payının artırılması, bu transferin de sermaye kesiminden alınacak vergilerle gerçekleşmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, Hüseyin (1999), “Dünyada Soysal Güvenlikte Alternatif Reform Arayışları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 14, sayı 2, s. 197 – 214.
- Arabacı, Rabihan Yüksel (2007), *Gelirin Yeniden Dağılımında Bir Araç Olarak Sosyal Güvenlik*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Bursa.
- Barr, Nicholas,(1993), *The Economics of the Welfare State*, Stanford University Press, Stanford - California.
- Barrientos, Armando (2007), “New Strategies for Old-age Income Security in Low Income Countries”, *World Social Security Forum*, Moskova.
- Blake, David, (2004) “Contracting Out of the State Pension System: The British Experience of Carrots and Sticks”, *Rethinking the Welfare State: The Political Economy of Pension Reform* (der. Rein M.; Schmahl, W.), Edward Elgar.
- Clasen, Jochen (2007) *Reforming European Welfare States: Germany and the United Kingdom Compared*, Oxford University Press. New York.
- Conde-Ruiz, Ignacio; Profeta, Paola (2003), “What Social Security: Beveridgean or Bismarckian?”, *The Pensions Institute Discussion Paper*, no: PI-0316, Londra.
- Dane, Kutlu (2008), *Devletin Dönüşümü ve Sosyal Güvenlik Reformu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Darnaut, Nathalie (2001), “Reform of the Social Security System in France: Challenges and Prospects”, *The Welfare State in Europe: Challenges and Reforms* (der. Buti M., Franco D., Pench, L. R.), Edward Elgar, Massachusetts, s. 229 – 292.
- Ercan, Fuat; Savran, Sungur (2008), “Devlet ve Günümüzde Kapitalizm Üzerine”, *İktisat Dergisi*, sayı 403, 2000 <http://fuatercan.wordpress.com/2007/01/07/devlet-ve-gunumuzde-kapitalizm-uzerine/> (erişim tarihi: 26.05.2008).
- Esping-Andersen, G.osta (1997), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Polity Press, Cambridge.
- Galasso, Vincenzo; Profeta, Paola (2002), “The Political Economy of Social Security: A Survey”, *European Journal of Political Economy*, Cilt 18, s. 1–29.
- Gül, Songül Sallan (2006), *Sosyal Devlet Bitti Yaşamın Piyasa*, Ebabel Yayınevi, Ankara.
- Holzmann, Robert; Hinz, Richard (2005), *Old Age Income Support in the 21st Century*, The World Bank, Washington.
- ILO (2004), *World Employment Report 2004-2005: Employment, Productivity and Poverty Reduction*, Cenova.
- (2006), “Social Security for All: Investing in Global Social and Economic Development”, *Issues in Social Protection Discussion Paper*, No 16, Cenova.
- ISSA (2007(e)) *Public Scheme Reserve Funds: Helping Sustain PAYG Pensions: Survey Report*, İsviçre.
- (2007) *Trends in Social Security*, No 1, <http://www.issa.int/pdf/publ/TrendsArchives/07-1-E.pdf> (Erişim tarihi: 25.01.2008).
- Kannan, Kappadath Parameswara (2007), “Social Security in a Globalizing World”, *International Social Security Review*, cilt 60, sayı 2-3, s. 19 – 37.
- Kıroğlu, Kıroğlu (2006), “Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Yeniden Yapılandırılması: AB ve Latin Amerika Ülkelerinde Emeklilik Reformları”, *İktisat Dergisi*, sayı 478, s. 18 – 30.
- La Grange, Adrienne.; Pretorius, Frederik (2005), “Shifts Along the Decommmodification-Commodification Continuum: Housing Delivery and State Accumulation in Hong Kong”, *Urban Studies*, cilt 42, sayı 13, s. 2471-2488.
- Lindbeck, Alan (1999), “Welfare State Dynamics”, *The Welfare State in Europe*, (der. Buti M., Franco D., Pench, L. R.), Edward Elgar Publishing, Massachusetts, s. 71 – 92.
- Mandel, Ernest (1999), *Marksizme Giriş*, Yazın Yayıncılık, İstanbul.

- Miliband, Ralph (2005), "Devlet", *Marksist Düşünce Sözlüğü*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 131 – 135.
- Myles, John (2003), "A New Social Contract for the Elderly?", *Why We Need A Welfare State* (der. Esping-Andersen, Gosta; Gallie, Duncan; Myles, John), Oxford University Press, New York.
- OECD (2005), *Private Pensions, OECD Classification and Glossary*, OECD Publishing.
- (2007), *Pension Markets in Focus*, OECD Publishing, Paris.
- Orszag, Peter ; Stiglitz, Joseph (1999), "Rethinking Pension Reform: Ten Myths About Social Security Systems", *Conference on New Ideas About Old Age Security*, Washington.
- Papadopoulos, Theo (2005), "The Recommodification of European Labour: Theoretical and Empirical Explorations", *The European Research Institute Working Papers*, 05-03.
- Pino, Ariel; Karasyov, Dimitri (2007), "Revisiting Individual Account Schemes: Better Integrating Multipillar Pension Systems", *World Social Security Forum*, Moskova.
- Radomysler, A. (1972) "Welfare Economics and Economic Policy", *Readings in Welfare Economics* (der. Arrow, K., Scitovsky, T.), George Allen ve Unwin Ltd., Londra.
- Rosanvallon, Pierre (2004), *Refah Devletinin Krizi*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Savran, Sungur (1988), "Bunalım, Sermayenin Yeniden Yapılanması, Yeni Liberalizm", *Dünya Kapitalizminin Bunalımı* (der. Sathigan, N., Savran, S.), Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Sigg, Roland (2007), "Supporting Dynamic Social Security", *Developments and Trends: Supporting Dynamic Social Security*, ISSA, Moskova.
- Tanzi, Vito (1997), "The Changing Role of the State in the Economy: A Historical Perspective", *IMF Working Paper*, no: WP/97/114.
- Turner, James (2007), "Social Security Pensionable Ages in OECD Countries: 1949 – 2035", *International Social Security Review*, Cilt 60, sayı 1, s. 81 – 99.
- World Bank (1994), *Averting the Old Age Crisis: Policies to Protect the Old and Promote Growth*, The World Bank, Washington.
- Yeates, Nicola (2005), "The General Agreement on Trade in Services (GATS): What's in it For Social Security?", *International Social Security Review*, cilt 58, sayı 1.